

Sleutel tot de schatkamer

De digitale infrastructuur van de podiumkunsten

DOOR LAURA SCHOTTE

Deze editie van het Theaterjaarboek is de eerste die tot stand komt in samenwerking met Podiumkunst.net – het nieuwe netwerk voor collecties in de podiumkunsten. Wat is Podiumkunst.net eigenlijk? En hoe past het jaarboek in hun werk?

Makers in de podiumkunsten werken met de blik vooruit. Ze zijn gefocust op creatie en presentatie en daar hoort nieuw werk bij. De coronapandemie dwong theatermakers en muzikanten het afgelopen jaar om de blik steeds meer achteruit te werpen: welk bestaand werk is er digitaal beschikbaar, en hoe kan ik dat delen met mijn publiek?

Nu de pandemie steeds meer onder controle lijkt, wil Podiumkunst.net ervoor zorgen dat we die vragen niet vergeten. Door de geschiedenis van de podiumkunsten digitaal te archiveren, houdbaar te maken en te ontsluiten en verbinden, houden we ook juist de toekomst van de podiumkunsten levend.

Met een platform als Podiumkunst.net kunnen 'de werken van de makers een veel groter publiek bereiken en een veel grotere slagkracht krijgen,' aldus Eppo van Nispen tot Sevenaer, directeur van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG). Het NIBG is de penvoerder van Podiumkunst.net dat verder bestaat uit zes consortiumpartners verdeeld over de domeinen theater en muziek: Stichting Theater in Nederland (TiN), Muziekweb, Allard Pierson, het Nederlands Jazz Archief, Stichting Omroep Muziek en Theaterkrant.

We maken ons zorgen

De zeven instellingen hebben elkaar niet zomaar gevonden. 'We maakten ons gezamenlijk zorgen om het podiumkunsterfgoed maar voelden ook de taak om dat erfgoed aan te blijven vullen en uit te breiden,' zegt Remco van Rijn van TiN. In 2013 werd het Theaterinstituut

gedwongen zijn deuren te sluiten en werd Muziek Centrum Nederland opgeheven. Daarmee werd de bodem weggeslagen onder decennia werk aan theater- en muziekerfgoed en het kostte jaren lobbywerk om het beheer van die collecties weer veilig te stellen.

Maar die lobby heeft dus effect gehad. Niet alleen maakte de minister van OCW ruimte in de Basisinfrastructuur voor de collectie van het voormalige Theaterinstituut, er kwam ook een plek voor een centraal aanspreekpunt voor digitalisering van sectorcollecties in de podiumkunsten: Podiumkunst.net.

Een schatkamer van collecties

Podiumkunst.net moet de schatkamer van collecties uit de podiumkunsten worden. 'We kijken verder dan traditioneel, intern gericht collectiebeheer en zorgen voor een toegankelijke infrastructuur waarbinnen digitale collecties gekoppeld of samengevoegd kunnen worden. Daarvoor moeten eerst de individuele collecties gearchiveerd en ontsloten worden en daar helpt Podiumkunst.net ook een handje bij,' vertelt Monique in het Veld, programmamanager bij Podiumkunst.net.

Alle collecties, digitaal of niet, beginnen met zogenoemde metadata. Organiseerde je vroeger je lp's en cd's op alfabet? Of misschien juist op genre om snel de juiste *mood* te kunnen creëren? Hoe je het ook deed, de titels en de genres van jouw muziek zijn allemaal metadata. En die metadata maken het vervolgens weer mogelijk om collecties te verbinden. Zo kunnen we een database bouwen waarin de bladmuziek van een Nederlands muziekstuk je meteen brengt bij radio-opnames van een uitvoering van dat stuk; en waarin je de carrière van een actrice kunt volgen langs haar voorstellingen en rollen in films en televisieseries.

Om de collecties podiumkunstbreed te digitaliseren en te verbinden is er gezocht naar een speciaal metadata-model. Het *Resource Description and Access Model* (RDA)

FOTO AMIE GALBRAITH, NEDERLANDS INSTITUUT VOOR BEELD EN GELUID

gaat de toekomst van metadaten in de podiumkunsten worden. Wie meer wil weten over het (complexe) technische verhaal achter het model, verwijst ik graag naar Podiumkunst.net. Het proces van samenbrengen van muziek- en theatercollecties is ingewikkeld, vanwege de verschillen in archiveren, maar de kansen en mogelijkheden voor uiteindelijke gebruikers zijn des te groter.

Data als inspiratie

Maar Podiumkunst.net gaat niet alleen over techniek en data. Al de kennis en materialen uit het verleden moeten zichtbaar gemaakt worden om zo makers en andere werkers uit het veld te inspireren om er iets mee te doen. Daarom werkt Podiumkunst.net mee aan een aantal pilotprojecten rondom theater- en muziekgeschiedenis (zie kader). ‘Voor ons is het belangrijk dat mensen er inhoudelijk iets mee kunnen’, benadrukt Lucia van Heteren van de Stichting BPN (de uitgever van Theaterkrant).

Voor het theaterdomein komt dat naar voren in het ondersteunen van de Theaterencyclopedie, waar de database met alle Nederlandse theaterproducties wordt gepresenteerd en die iedereen kan aanvullen. En daarnaast

FOTO ANNA VAN KOOIJ

steunt Podiumkunst.net het Theaterjaarboek, het jaarlijkse overzichtswerk van Theaterkrant. Het eerste Theaterjaarboek verscheen in 1952 en gaf een overzicht van alle toneelvoorstellingen die het seizoen ervoor in première waren gegaan en wie eraan meewerkten. In de tientallen jaren erna ontwikkelde het zich tot een vuistdik ‘telefoonboek van het theater’ met gegevens van alle voorstellingen in alle genres. Het Theaterjaarboek-nieuwe-stijl dat Theaterkrant in 2017 voor het eerst publiceerde was in de eerste plaats een roep om aandacht voor de precare situatie van het theatererfgoed. Nu is het een inhoudelijke reflectie op het voorbije theaterseizoen – een eerste aanzet tot geschiedschrijving, naast en samen met de documentatie in de productiedatabase.

Durven dromen

Een toegankelijke, digitale infrastructuur voor de podiumkunsten is de droom van Podiumkunst.net. Maar de schatkamer van digitale collecties komt pas tot stand als de makers, de gebruikers, de onderzoekers en de liefhebbers zich verzamelen in een netwerk die de bewustwording alsmaar vergroot. Een uitdaging? Misschien. De moeite waard? Geen twijfel mogelijk.

The Need for Legacy

Door middel van archiefonderzoek, publicaties en manifestaties vertelt *The Need for Legacy* samen met Podiumkunst.net nieuwe verhalen uit de (recente) geschiedenis en zet ze het licht op de *legacies* van makers die in de canon tot nu toe vergeten zijn. Jonge theatermakers zijn tenslotte hongerig naar een completere en inclusievere theatergeschiedenis dan ze op school of via de bestaande boeken geleerd hebben. Die honger willen Podiumkunst.net en *The Need for Legacy* stillen.

The Need for Legacy vormt ook een community van jonge makers die dankzij hun netwerk collecties ontdekken die nog niet gedigitaliseerd zijn. Deze ontdekkingen en het grote verlangen naar kennis over hun voorgangers staan gedurende het project centraal en bepalen mede de zwaartepunten en uitingsvormen.

Theatercollectieven in Nederland

Theatercollectieven zijn een typisch verschijnsel van het Nederlandse en Vlaamse theater. Groepen geëmancipeerde toneelspelers zijn verantwoordelijk voor alle aspecten van het bedrijf – van repertoire lezen en kiezen tot de verkoop, van decor en licht ontwerpen tot dagelijks opbouwen, afbreken en vervoeren van de voorstelling.

Naar aanleiding van de 80ste verjaardag van Jan Joris Lamers – mede-oprichter van collectieven het Werkteater, Onafhankelijk Toneel en Maatschappij Discordia – organiseren we een pilotproject met een boek en manifestaties rondom deze ‘Nederlandse School’ van theater maken en spelen.